

Skutečná identita postav v *Romeovi a Julii* na základě použité metaforiky

Vladka Vaněčková

Vážení přátelé i nepřátelé, milovníci a obdivovatelé Shakespeara, stejně tak jako vy, kteří jste si s radostí přešli poslechnout naše skromné příspěvky o nafouknuté bublině jménem Shakespeare, slyšeli jste již mnohé a leccos ještě uslyšíte. Tématem mého příspěvku je mnohokrát rozebíraná, od základních škol pořád dokola omílaná, vyvyšovaná i zatracovaná, nejznámější Shakespearova hra *Romeo a Julie*. O této hře bylo napsáno již tolik, byla rozebírána a zase dávána dohromady, pitvána její hlavní myšlenka a zavrhována existence jakékoliv myšlenky v této hře vůbec, byla nahlížena ze všech možných i nemožných úhlů. Nelze tedy čekat, že se v následujících deseti minutách dozvíte něco, co byste již nevěděli dříve, nebo že se vám otevře nová a ohromující perspektiva. Proto ti z vás, kteří raději uvítají deset minut na kávu, aby neusnuli, ještě než se dostanou ke slovu mí velectění kolegové, mohou odejít okamžitě. Ovšem ti zvědavci, kteří touží vědět, o čem vlastně budu mluvit, tu musí zůstat až do konce.

Jak jsem již předeslala, většině výkladů Shakespeara nemohu konkurovat – jako jeden za všechny nám postačí nedostižný výklad *Romea a Julie* jako velikonoční hry se symbolikou ukřižování a jasnými narážkami na mariánský kult, které jako červená nit spojují celou hru dohromady. Samozřejmě nemohu konkurovat ani výkladům zahrnujícím dobové pozadí, ekonomicko-politicko-filozofickou situaci a jiné, na to mi nestačí vzdělání. Leč mám za to, že i na *Romea a Julii*, jako již na mnoho jiných fiktivních osob, je třeba aplikovat hlubinnou psychoanalýzu. Zaměřme se tedy na jméno skloňované ve všech světových jazycích, ať již se zájmem, pohrdáním, či jen s pobaveným výrazem ve tváři – na jméno Sigmund Freud. Jak by on vnímal *Romea a Julii*? Co by nám řekl o jejich skrytých touhách a motivacích?

Než se ponoříme hluboko do niter milenců a jejich zápasu, ráda bych upozornila na důležitý problém – jak se k celé věci staví rodiče? Víme dobře, že přání rodičů utvářejí superego dítěte. Že podle jejich priorit a jednání si dítě rozdělí činy na dobré a zlé. Proto je pro naši analýzu naprosto zásadní, abychom zjistili, jak si stojí hodnoty hlavních hrdinů. Spor se podle pana Shakespeara vlekl již dlouhá léta, proto děti odmala viděly, že něco není v pořádku. Základními motivy jednání jedince jsou agresivita a sexualita. První motiv byl tedy u obou dětí potvrzen jako něco běžného a každodenního. Když se strhne první bitka, oba otcové se do ní s mladickým nadšením vrhnou, přestože už nejsou nejmladší. Leč antropologie nám objasňuje, že muž je od přírody lovec, a tedy agresivnější. A protože jsou muži zaměstnáni častými přemi, leží břímě sexuální motivace na ženách. Jak si vedou ve výchově svých dětí? Zjistíme záhy. Julii vychovávají dvě ženy s rozdílnou mírou sexuální otevřenosti – chůva, která má za úkol Julii otevřeně zpravit o tom, jak se věci mají a nic nezastírat, a matka, která je odměřená a distingovaná. Ta má Julii ukázat, že způsoby chůvy se do vyšší společnosti nehodí, ale zároveň ji poučit, jak ve vyšší společnosti projevit povolnost. Když se pan Kapulet hrne do nové pŕtky, paní Kapuletová ho nabádá, aby nebral do ruky meč, ale hůl, či lidověji klacek. Opravdu tím ona moudrá žena myslí to, že muž má neozbrojen vyrazit do ulic a nechat se přizabít? Je to pro ni žádoucí, když jí její ženská intuice napovídá, že situace se dozajista zhorší a jedno dítě jim určitě stačit nebude? Dnešní společnost už není k náznakům tak vnímavá, jako lidé tehdejší doby, proto je, myslím, zcela zřejmé, že paní Kapuletová dává dceři příklad, který lze bez společenské úhony následovat. Juliina výchova tedy nestrádá v žádném směru.

Zato Romeova matka si v našem hledání sexuální motivace zdaleka nestojí tak dobře. Romeo žádnou zřejmou chuťvu nemá. Předpokládá se, že mladý muž má život jednodušší a není třeba jej na nic připravovat, vše zjistí sám. Ale Romeo připraven zcela očividně není! Jeho matka na sexuální motivaci rezignuje a jen muže nabádá, aby si nehledal nepřátele. Tak jako popírá své sexuální motivace, snaží se zcela zjevně popřít mužovu agresivitu. Naštěstí pro Romea, alespoň to se jí nepodaří. Romeo má šanci prožít příjemné dětství, v klukovských potyčkách si s agresivní motivací dobře vystačí, ale k čemu musí nevyhnutelně dojít, až začne dospívat? Pan Shakespeare dobře zobrazuje situaci, ke které musí dospět, pokud dítěti zatajíte sexualitu – Romeo se s ní poprvé v životě střetá a při pohledu na okouzující dívku si neví rady se svými pocity. Najednou mu nestačí agresivita, aby si se situací poradil. Není jeskynní muž, aby Rosalinu praštil kyjem a odtáhl do jeskyně. Propadá tedy zoufalství a pasivitě. Nedokáže si poradit sám a neví, kdo by mu poradit mohl. Romeo odchází z rodiny naprosto nepřipraven pro život v jeho komplexnosti.

Nyní, takto zpraveni o pozadí hlavních aktérů a možných důvodech jejich jednání, pohledme na jejich vztah, jak nám jej podává pan Shakespeare. Oba jsou mladí lidé v období rychlých a silných fyzických změn, kdy si sami se sebou nevědí rady a záleží ponejvíce na jejich zázemí, jak si budou jisti sami sebou. Projevuje se to již při jejich prvním setkání, kdy Romeo zároveň obdivuje Juliinu krásu, ale obává se projevů lásky. Na jednu stranu považuje Julii za nedotknutelnou, za svatyni, zároveň však totéž tvrzení v sobě nese skrytost a mystičnost uzavřeného, neznámého, nedostupného, což podle Freuda ukazuje jasnou symboliku ženského lůna. Poodkryjeme-li tedy závoj Romeových tvrzení, jde ve skutečnosti jen o to, že Julii vidí jako zosobnění toho, čeho se tolik obává – ženskosti. Julie jedná s typickou prudkostí jejího věku, bez uvážení, bez špetky rozumu, což jí ovšem těžko můžeme vyčítat. Ale pod spontánností jejího rozhodnutí pro Romea se skrývá divoký boj s její matkou zuřící v jejím nitru. Zároveň ví, že jako slušně vychovaná dívka musí svou matku poslouchat, a slibuje jí, že bude hledět, aby se jí Paris zalíbil, a přitom vzápětí udělá pravý opak toho, co jí matka může schválit. Absence matky a její nahrazení chůvou v dítěti způsobilo podvědomou touhu matku vytěsnit, když najednou vstupuje do života mladé dívky jako autorita. Následující děj už všichni známe a nepochybně se shodneme, že pro tento fiktivní pár neexistovalo lepší řešení, než jaké jim vymyslel pan Shakespeare. Pro Romea, který přísahá při tom, čeho se nejvíce bojí, a Julii, která nedokáže respektovat autority, nebylo lepšího konce. Autorovi je třeba vzdát hold za to, že se zbavil všech potenciálních problémů naráz. Mějme se však na pozoru před takovými Shakespeary. Nesvěřujme jim své děti, chceme-li se s nimi ještě shledat.

Děkuji za pozornost!